

Warszawa, 9 kwietnia 2003 r.

Opinia prawna
w sprawie pytania prawnego Sądu Okręgowego w Suwałkach,
skierowanego do Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt P.5/03)

Stosownie do zlecenia z dnia 25 lutego 2003 r. uprzejmię przedstawiam następującą opinię w sprawie pytania prawnego Sądu Okręgowego w Suwałkach, sformułowanego w postanowieniu z dnia 16 grudnia 2002 r. Sąd Okręgowy zgłasza wątpliwość co do zgodności z Konstytucją art. 78³ § 2 i 3 oraz art. 83 § 1 uchylonej ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 1994 r. nr 7, poz. 25 z późn. zmianami), zwanej dalej „ustawą”.

*

* * *

1. Sąd Okręgowy powziął wątpliwość co do zgodności przepisów art. 78³ § 2 i 3 ustawy z art. 45, art. 180 i art. 175 Konstytucji. Kwestionowane przepisy art. 78³ § 2 i 3 ustawy stanowią:

„§ 2. Za uchybienie godności urzędu sędziego po przejściu w stan spoczynku oraz godności urzędu sędziego w okresie pełnienia służby sędziego w stanie spoczynku odpowiada dyscyplinarnie.

§ 3. Do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów w stanie spoczynku stosuje się odpowiednio przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, z tym że zamiast kar przewidzianych dla sędziów sąd dyscyplinarny orzeka kary:

- 1) upomnienia,
- 2) nagany,
- 3) zawieszenia waloryzacji uposażenia na okres od 1 roku do 3 lat,
- 4) pozbawienia prawa do stanu spoczynku wraz z prawem do uposażenia."

W ocenie Sądu Okręgowego wątpliwa jest także konstytucyjność art. 83 § 1 ustawy, który stanowi, że sędzia odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia służbowe, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawnych i uchybienia godności urzędu.

*

* * *

Nie dostrzegam niezgodności wymienionych w pytaniu prawnym przepisów z art. 180 Konstytucji. Zgodnie z dyspozycją tego artykułu, sędziowie są nieusuwalni (ust. 1), a złożenie sędziego z urzędu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie (ust. 2). Przytoczona wyżej treść obu przepisów nie pozostawia wątpliwości, **że nie dotyczą one sędziego, który już został przeniesiony w stan spoczynku.** Należy dodać, że przepis art. 180 ust. 2 nie może podlegać interpretacji rozszerzającej, np. polegającej na objęciu także sędziów w stanie spoczynku.

Skoro z woli ustrojodawcy zakres podmiotowy art. 180 ust. 2 Konstytucji został ograniczony do sędziów pozostających na urzędzie (sędzią „pozostającym na urzędzie” jest także sędzia, który dopiero „zostanie złożony z urzędu”), **to bezprzedmiotowy jest ewentualny zarzut niezgodności art. 78³ § 2 i 3 ustawy z postanowieniem art. 175 ust. 1 ustawy zasadniczej.** Użyte bowiem w art. 180 ust. 2 Konstytucji określenie „na mocy orzeczenia sądu” nie dotyczy orzeczenia o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego w stanie spoczynku. Cytowane określenie oznacza, że tylko sąd w rozumieniu art. 175 ust. 1 Konstytucji, a nie inny organ, orzeka w sprawach, o których mowa w art. 180 ust. 2. Sprawy związane z odpowiedzialnością dyscyplinarną sędziego w stanie spoczynku za przewinienia polegające na uchybieniu godności urzędu sędziego po przejściu w stan spoczynku oraz godności urzędu sędziego w okresie pełnienia przez niego służby nie należą do tej kategorii spraw.

Uzasadniony jest zatem pogląd, że do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (1 października 2001 r.) organami właściwymi do orzekania o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego w stanie spoczynku były sądy dyscyplinarne wymienione w art. 83 § 1 uchylonej ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych. **W tym zakresie powołany przepis nie jest niezgodny z art. 180 ust. 2 ani z art. 175 ust. 1 Konstytucji. Zasada wyłączności sądów, o których mowa w art. 175 ust. 1 ustawy zasadniczej, w orzekaniu w sprawach wyszczególnionych w art. 180 ust. 2 Konstytucji, nie dotyczy bowiem sędziów w stanie spoczynku.**

Ewentualna sądowa kontrola orzeczeń sądów dyscyplinarnych powoływanych na zasadach i w trybie przewidzianych w ustawie – Prawo o ustroju sądów powszechnych z 1985 r. byłaby rozwiązaniem dyskusyjnym. Należy bowiem mieć na uwadze, że sądy dyscyplinarne, o których mowa, składały się wyłącznie z sędziów wybranych przez zgromadzenie ogólne sędziów Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz zebranie zgromadzeń ogólnych sędziów sądów apelacyjnych i zebranie przedstawicieli zgromadzeń ogólnych sędziów w sądach okręgowych, a także przez Zgromadzenie Sędziów Sądów Wojskowych. Można więc uznać, że sądy dyscyplinarne orzekające zarówno w pierwszej, jak i w drugiej instancji, były organami posiadającymi cechy, o jakich mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Ustawowa weryfikacja orzeczeń tych sądów w toku postępowania odwoławczego, dokonywana np. przez Sąd Najwyższy, byłaby postępowaniem co najmniej niestosownym, uchybiającym prestiżowi urzędu sędziego, chociażby ze względu na zasadę niezawisłości sędziego w sprawowaniu swojego urzędu.

Kwestionowane przez Sąd Okręgowy przepisy ustawy, w tym art. 83 § 1, **nie naruszają również postanowienia art. 45 ust. 1 Konstytucji**, gwarantującego każdemu prawo do sądu. Z mocy art. 80 § 1 uchylonej ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, przewinienia służbowe sędziów, w tym także sędziów przeniesionych w stan spoczynku, były objęte odpowiedzialnością dyscyplinarną, a nie karno-sądową. Powołane do orzekania w sprawach dyscyplinarnych sędziów: w pierwszej instancji Sąd Dyscyplinarny oraz w drugiej instancji – Wyższy Sąd Dyscyplinarny nie były organami wymiaru sprawiedliwości w rozumieniu art. 175 § 1 Konstytucji, zaś postępowanie przed nimi nie było formą wymiaru sprawiedliwości w tym rozumieniu. Jak zauważa Trybunał Konstytucyjny „**Norma wyrażona w art. 174 Konstytucji, według której wydawanie wyroków w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej należy wyłącznie do władzy sądowniczej, nie wyklucza działania innych organów utworzonych w celu rozstrzygnięcia sporów o prawa, np. komisji powołanych w ramach korporacji zawodowych do orzekania o winie i karze w przypadkach przewinień dyscyplinarnych** (wyrok z dnia 11 września 2001 r. , SK.17/00 – Wybór tez i sentencji orzeczeń TK II półrocze 2001, s. 17). W opiniowanym przypadku odpowiedzialność dyscyplinarna stanowiła system zamknięty sądów dyscyplinarnych i postępowania dyscyplinarnego wyłączający weryfikację orzeczeń tych organów przez sądy powszechne lub Sąd Najwyższy. Wypada tu przypomnieć, że na podstawie art. 95 ustawy od wyroku sądu

dyscyplinarnego pierwszej instancji przysługiwało odwołanie obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu. W terminie siedmiu dni podlegało ono rozpoznaniu przez sąd dyscyplinarny drugiej instancji. Od każdego zaś orzeczenia prawomocnego kończącego postępowanie dyscyplinarne mogła być wniesiona rewizja nadzwyczajna do Wyższego Sądu Dyscyplinarnego. Organami uprawnionymi do wniesienia rewizji nadzwyczajnej byli: Krajowa Rada Sądownictwa, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz Minister Sprawiedliwości.

Nowa ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych normuje odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów w sposób podobny jak przepisy ustawy uchylonej. Przewiduje ona również dwuinstancyjne sądownictwo dyscyplinarne z tym, że funkcje sądów dyscyplinarnych w I instancji pełnią sądy apelacyjne, zaś w II instancji – Sąd Najwyższy. Od wyroku sądu dyscyplinarnego drugiej instancji kasacja nie przysługuje. Należy zwrócić uwagę, że zachowana została odrębność postępowania dyscyplinarnego, uregulowanego w dziale II, rozdz. 3 ustawy. Identycznie jak w ustawie uchylonej, postanowiono, że w sprawach nieuregulowanych w tym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Sporządził: Witold Pawełko